

*Latviešu valodā tulkojis
Andrejs Rauhvargers*

Eiropas augstākā izglītības telpa – mērķu sasniegšana

Eiropas Augstākās izglītības ministru konferences komunikē

Bergenā, 2005. gada 19. – 20. maijā

Mēs, ministri, kuru pārziņā ir augstākā izglītība Boloņas procesa dalībvalstīs, esam sanākuši, lai procesa viduspunktā veiktu izvērtējumu un nospraustu mērķus un prioritātes posmam līdz 2010. gadam. Šajā konferencē mēs esam uzņēmuši procesā jaunas dalībvalstis Armēniju, Azerbaidžānu, Gruziju, Moldovu un Ukrainu.

Mums ir kopīga izpratne par Boloņas deklarācijā un tai sekojošajos Prāgas un Berlīnes komunikē izteiktajiem procesa mērķiem, uzdevumiem un saistībām, kuras tie uzliek. Mēs vēlreiz apstiprinām savu apņemšanos Boloņas procesa ietvaros koordinēt mūsu politiku, lai līdz 2010. gadam izveidotu Eiropas augstākās izglītības telpu (EAIT) un mēs apņemamies atbalstīt jaunās dalībvalstis procesa mērķu realizācijā.

I. Partnerība

Mēs uzsveram augstskolu, to personāla un studentu kā partneru centrālo lomu Boloņas procesā. Tagad, kad likumdošanas reformas visumā ir pabeigtas, personāla un studentu loma procesa īstenošanā kļūst vēl nozīmīgāka, tādēļ mēs mudinām tos turpināt un pastiprināt pūliņus EAIT izveidē.

Mēs novērtējam visā Eiropā vērojamo augstskolu iesaisti procesā un saprotam arī, ka ir nepieciešams laiks, lai optimizētu strukturālo pārmaiņu iespaidu uz studiju programmām, un tādējādi ieviestu Eiropai nepieciešamos inovatīvos pasniegšanas un mācīšanās procesus.

Mēs apsveicam biznesa un sociālo partneru organizāciju atbalstu un ceram uz vēl intensīvāku sadarbību Boloņas procesa mērķu sasniegšanā. Tālāk mēs apsveicam starptautisko organizāciju un Boloņas procesa partnerorganizāciju ieguldījumu procesā.

II. Izvērtējums

Mēs konstatējam, mūsu mērķu sasniegšanā ka ir panākts būtisks progress, kā tas ir atspoguļots Boloņas procesa starptautiskās darba grupas¹ Vispārējā ziņojumā par 2003.-2005. gadu, ESIB ziņojumā “Boloņas process studentu acīm” un Eiropas Universitāšu Asociācijas (EUA) Tendences IV ziņojumā.

Savā Berlīnes sanāksmē mēs uzdevām Boloņas procesa starptautiskajai darba grupai (BSDG) izvērtēt līdz procesa viduspunktam sasniegto, koncentrējoties uz trim procesa prioritātēm – grādu sistēmu, kvalitātes nodrošināšanu un grādu un studiju periodu atzīšanu. Turpmāk nepieciešams nodrošināt noturīgu progresu visās procesa dalībvalstīs. Šā iemesla dēļ mēs saredzam nepieciešamību intensīvāk dalīties pieredzē, tādējādi vairojot kapacitāti gan augstskolu, gan valdību līmenī.

Grādu sistēma

Mēs ar apmierinājumu konstatējam, ka divciklu grādu sistēma tiek plašos mērogos ieviesta, un ka vairumā valstu tā jau aptver vairāk nekā pusi studentu kopskaita. Tajā pat laikā joprojām pastāv zināmi šķēršļi pārejai no viena cikla uz otru. Ir nepieciešams arī dialogs valdību, augstskolu un sociālo partneru starpā, lai palielinātu absolventu ar bakalaura grādu nodarbināmību, tajā skaitā nodarbināmību atbilstošos civildienesta amatos.

Mēs pieņemam darba grupas izstrādāto Aptverošo kvalifikāciju ietvarstruktūru Eiropas Augstākās izglītības telpai, kura ietver trīs ciklus (ieskaitot arī īsākas augstākās izglītības iespēju katras valsts nacionālajā kontekstā), vispārējus, uz studiju rezultātiem un kompetencēm balstītus deskriptorus katram no cikliem, kā arī kredītpunktu diapazonu pirmajam un otrajam ciklam. Mēs uzņemamies līdz 2010. gadam izstrādāt ar EAIT aptverošo ietvarstruktūru savietojamas nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras, uzsākot darbu pie to izveides līdz 2007. gadam. Mēs uzdodam Boloņas procesa starptautiskajai darba grupai ziņot par aptverošās ietvarstruktūras ieviešanu un tās tālāku attīstību.

Mēs uzsveram, ka ir būtiski nodrošināt atbilstību starp EAIT aptverošo ietvarstruktūru un to plašāko kvalifikāciju ietvarstruktūru mūžizglītībai, kura pašlaik tiek izstrādāta Eiropas Savienībā, kā arī procesa dalībvalstīs un kura ietver arī vispārējo izglītību un arodizglītību. Mēs aicinām Eiropas Komisiju sava darba gaitā pilnā mērā konsultēties ar visām Boloņas procesā iesaistītajām pusēm.

Kvalitātes nodrošināšana

Gandrīz visās valstīs jau ir radīti likumdošanas nosacījumi Berlīnes komunikē

¹ Boloņas procesa starptautiskā darba grupa (BSDG)– Bologna Follow-up Group (Boloņas procesa starptautiskā darba grupa)

noteiktajiem kritērijiem atbilstoši kvalitātes nodrošināšanai, kura ietver intensīvu sadarbību un sadarbības tīklu veidošanu. Tajā pat laikā ir nepieciešams tālāks progress, it īpaši studentu iesaistes un starptautiskās sadarbības jomā. Mēs tālāk mudinām augstskolas turpināt pūliņus savas darbības kvalitātes pilnveidē, sistemātiski ieviešot iekšējus kvalitātes mehānismus un nodrošinot to tiešu sasaisti ar ārējo kvalitātes nodrošināšanu.

Mēs pieņemam ENQA² izvirzītos standartus un vadlīnijas kvalitātes nodrošināšanai Eiropas Augstākās izglītības telpā. Mēs apņemamies ieviest ierosināto modeli kvalitātes nodrošināšanas aģentūru ārējam novērtējumam uz nacionālas bāzes, šajā novērtējumā balstoties uz kopīgi pieņemtajām vadlīnijām un kritērijiem. Mēs atbalstām principu par vienotu Eiropas nacionālā novērtējumā balstītu kvalitātes aģentūru reģistru. Mēs uzdodam ENQA sadarbībā ar EUA, EURASHE³ un ESIB tālāk izstrādāt reģistra ieviešanas praktisko pusi un caur Boloņas procesa starptautisko darba grupu ziņot mums par rezultātiem. Mēs uzsveram nacionāli atzītu kvalitātes nodrošināšanas aģentūru savstarpējās sadarbības nozīmi akreditācijas vai kvalitātes nodrošināšanas lēmumu savstarpējā atzīšanā.

Grādu un studiju periodu atzīšana

Mēs atzīmējam, ka šobrīd 36 no 45 Boloņas procesa dalībvalstīm ir ratificējušas Lisabonas Diplomatzīšanas konvenciju. Mēs mudinām valstis, kuras vēl nav to izdarījušas, bez kavēšanās ratificēt Konvenciju. Mēs apņemamies nodrošināt konvencijas principu pilnīgu ieviešanu, un, kur tas nepieciešams, šo principu iekļaušanu nacionālajā likumdošanā. Mēs aicinām visas dalībvalstis pievērsties ENIC un NARIC tīklu konstatētajām diplomatzīšanas problēmām. Mēs savās valstīs veidosim pasākumu plānus ārvalstu kvalifikāciju atzīšanas procesu kvalitātes uzlabošanai. Šie plāni kļūs par katras valsts nacionālā ziņojuma sastāvdaļu nākošajai Ministru konferencijai. Mēs izsakām savu atbalstu Lisabonas diplomatzīšanas konvenciju papildinošajiem dokumentiem un uzdodam diplomatzīšanas institūcijām un citām iesaistītajām pusēm atzīt divu vai vairāku EAIT valstu kopīgi piešķirtos grādus.

Mēs redzam nacionālo un Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru veidošanos kā jaunu iespēju mūžizglītības tālākai integrēšanai augstākajā izglītībā. Mēs strādāsim ar augstskolām un citām iesaistītajām pusēm, lai uzlabotu iepriekš apgūtas izglītības, tajā skaitā neformālās un ārpusformālās izglītības atzīšanu gan uzņemšanai augstskolu programmās, gan arī ieskaitīšanai par šo programmu elementiem.

² ENQA – Eiropas kvalitātes nodrošināšanas asociācija

³ EURASHE – Eiropas profesionālo augstskolu asociācija

III. Tālākie uzdevumi un prioritātes

Augstākā izglītība un zinātne

Mēs uzsveram augstākās izglītības lomu tālākā zinātnes attīstībā un zinātnes kā mūsu sabiedrības ekonomikas un kultūras attīstības un sociālās kohēzijas pamata lomas tālākā palielināšanā. Mēs saprotam, ka tālāki pūliņi strukturālu izmaiņu ieviešanā un kvalitātes uzlabošanā nav atraujami no pūliņiem stiprināt zinātņi un inovāciju. Mēs tādēļ uzsveram pētniecības un pētnieku sagatavošanas nozīmi kvalitātes pilnveidē un Eiropas Augstākās izglītības telpas konkurētspējas un pievilcības vairošanā. Mēs izprotam, ka labāku rezultātu sasniegšanai ir nepieciešams stiprināt sinerģiju Eiropas Augstākās izglītības telpas un Eiropas Zinātnes telpas starpā.

Minēto mērķu sasniegšanai nepieciešams doktora līmeņa kvalifikācijas pilnībā saistīt ar Eiropas Augstākās izglītības telpas aptverošo kvalifikāciju ietvarstruktūru, izmantojot studiju rezultātos balstītu pieeju. Doktorantūras programmu būtiskākā sastāvdaļa ir jaunu zināšanu radīšana patstāvīgu pētījumu rezultātā. Ņemot vērā, ka doktorantūras programmām jābūt strukturētām un ka ir jānodrošina caurskatāma doktorantu vadība un to rezultātu novērtēšana, mēs atzīmējam, ka vairumā valstu trešā cikla programmām normālās studiju slodzes izpilde prasa 3-4 gadus pilna laika studiju. Mēs aicinām universitātes nodrošināt, lai doktorantūras programmas veicinātu starpdisciplināras studijas un vispārējo pamatprasmju attīstību, tādējādi apmierinot plašāka darba tirgus vajadzības. Mums jāpanāk to doktorantu kopskaita pieaugums, kuri izvēlas tālāku pētniecības karjeru Eiropas Augstākās izglītības telpā. Mēs uzskatām trešā cikla programmās studējošos vienlaikus gan par studentiem, gan par zinātniekiem agrīnos karjeras posmos. Mēs uzdodam Boloņas procesa starptautiskajai darba grupai aicināt Eiropas Universitāšu Asociāciju kopā ar citiem ieinteresētiem partneriem BSDG pārraudzībā sagatavot ziņojumu par doktorantūras programmu galvenajiem principiem un 2007. gadā iesniegt to ministriem. No doktorantūras programmu pārlikas reglamentācijas ir jāizvairās.

Sociālā dimensija

Boloņas procesa sociālā dimensija ir Eiropas Augstākās izglītības telpas neatņemama sastāvdaļa un arī nepieciešams nosacījums EAIT pievilcībai un konkurētspējai, tādēļ mēs vēlreiz apstiprinām savu apņemšanos padarīt kvalitatīvu augstāko izglītību pieejamu visiem, kā arī atkārtoti uzsveram, ka jārada studentiem atbilstoši apstākļi, lai tie varētu sekmīgi pabeigt studijas un tiem nerastos šķēršļi sociālās vai ekonomiskās izcelsmes dēļ. Sociālā dimensija ietver valdību veiktos pasākumus studentu atbalstam, it īpaši to studentu atbalstam, kuri nāk no sociāli nelabvēlīgām grupām – gan finansiālā un ekonomiskā aspektā, gan nodrošinot tiem vadību un konsultēšanu ar nolūku paplašināt piekļuvi augstākajai izglītībai.

Mobilitāte

Mēs apstiprinām, ka studentu un mācībspēku mobilitāte visu procesa dalībvalstu starpā joprojām ir viens no Boloņas procesa galvenajiem mērķiem. Apzinoties, ka vēl arvien pastāv šķēršļi, kas jāpārvar, mēs atkārtoti apstiprinām apņemšanos veicināt stipendiju un

kredītu portabilitāti, ja nepieciešams, veicot arī kopīgus pasākumus, lai padarītu mobilitāti Eiropas Augstākās izglītības telpā par realitāti. Mēs intensīvāk darbosimies, lai novērstu šķēršļus mobilitātei, veicinot vīzu un darba atļauju izsniegšanu, un rosinot dalību mobilitātes programmās. Mēs aicinām studentus un augstskolas pilnībā izmantot mobilitātes programmu sniegtās iespējas un iestājamies par ārvalstīs apgūtu studiju periodu pilnīgu atzīšanu šo programmu ietvaros.

Eiropas Augstākās izglītības telpas pievilcība un sadarbība ar citām pasaules daļām

Eiropas Augstākās izglītības telpai jābūt atvērtai un tai jāklūst pievilcīgai citu pasaules daļu skatījumā. Mūsu ieguldījumam visiem pieejamas izglītības sasniegšanā jābalstās uz ilgtspējīgas attīstības principu un jābūt saskaņā ar starptautiskā līmenī pašlaik notiekošo darbu pārrobežu izglītības kvalitātes nodrošināšanas vadlīniju izstrādē. Mēs atkārtojam, ka starptautiskās akadēmiskās sadarbības centrā ir jābūt akadēmiskajām vērtībām.

Mēs redzam Eiropas Augstākās izglītības telpu kā partneri, kas sadarbojas ar izglītības sistēmām citos pasaules reģionos, veicinot līdzsvarotu studentu un mācībspēku apmaiņu un sadarbību augstskolu starpā. Mēs uzsveram dažādu kultūru savstarpējās izpratnes un savstarpējās cieņas nozīmi. Mēs vēlamies vairot Boloņas procesa izpratni citos kontinentos, daloties ar kaimiņu reģioniem savā reformu procesu pieredzē. Mēs uzsveram dialoga nepieciešamību kopīgu interešu jomās. Ir jāizvēlas sadarbības reģioni un jāpastiprina ideju un pieredzes apmaiņa ar tiem. Mēs aicinām Boloņas procesa starptautisko darba grupu izstrādāt un vienoties par Eiropas Augstākās izglītības telpas ārējās dimensijas stratēģiju.

IV. Panākumu izvērtēšana pirms 2007. gada

Mēs uzdodam Boloņas procesa starptautiskajai darba grupai turpināt un paplašināt panākumu izvērtēšanas procesu un par to ziņot nākošajai ministru konferencei. Mēs sagaidām, ka izvērtēšana notiks saskaņā ar atbilstošu metodiku, ka grādu sistēmas, kvalitātes nodrošināšanas un grādu un studiju periodu savstarpējās atzīšanas jomās tā turpināsies, un ka līdz 2007. gadam reformu realizācija šajās trijās starpposma prioritārajās jomās būs kopumā pabeigta.

Konkrēti, tiks vērtēts progress:

- ENQA ziņojumā ierosināto kvalitātes standartu un vadlīniju ieviešanā;
- nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru izveidē;
- kopīgo grādu, tajā skaitā doktora līmeņa grādu piešķiršanā un to atzīšanā;
- elastīgu studiju ceļu iespēju radīšanā augstākajā izglītībā, ieskaitot procedūras iepriekš apgūtas izglītības izvērtēšanai un ieskaitīšanai.

Mēs papildus uzdodam Boloņas procesa starptautiskajai darba grupai līdz nākošajai konferencei kā pamatu izvērtēšanai salīdzināmus iesniegt mums datus par mācībspēku un studentu mobilitāti, ka arī par mācībspēku un studentu sociālo un ekonomisko situāciju procesa dalībvalstīs. Tālākajā progresa izvērtēšanā, saskaņā ar iepriekš noteikto, jāņem vērā sociālā dimensija.

V. Gatavošanās 2010. gadam

Balstoties uz Boloņas procesā līdz šim sasniegto, mēs vēlamies izveidot kvalitātes un caurskatāmības principos balstītu Eiropas Augstākās izglītības telpu. Veidojot zināšanu sabiedrību, mums jāsaudzē mūsu bagātais vēstures mantojums un kultūru daudzveidība. Mēs apņemamies mūsdienu sarežģītās sabiedrības kontekstā turpināt uzturēt spēkā sabiedrības atbildības principu par augstāko izglītību. Augstākā izglītība atrodas zinātnes, izglītības un inovāciju krustpunktā, tādēļ tā ir Eiropas konkurētspējas atslēga. Tuvojoties 2010. gadam mēs apņemamies nodrošināt, lai augstskolas baudītu autonomiju, kura tām nepieciešama, lai spētu ieviest reformas, par kurām esam vienojušies, mēs apzināmies arī, ka augstskolām nepieciešams noturīgs finansējums.

Eiropas Augstākās izglītības telpa ir strukturēta trijos ciklos, un katram no tiem ir uzdevums panākt, lai studējošais būtu gatavs darba tirgum un tālākai savas kompetences pilnveidei un būtu aktīvs pilsonis. Eiropas Augstākās izglītības telpas būtiskas sastāvdaļas ir arī Eiropas aptverošā kvalifikāciju ietvarstruktūra un kopīgi akceptētie Eiropas standarti un vadlīnijas kvalitātes nodrošināšanai un grādu un studiju periodu atzīšanai.

Mēs vēlreiz apstiprinām Berlīnē izveidoto Boloņas procesa ieviešanas organizāciju, kā konsultatīvus dalībniekus Boloņas procesa starptautiskā darba grupā papildus ietverot arī *Education International (EI)* Eiropas centrālo organizāciju, Eiropas kvalitātes nodrošināšanas asociāciju (ENQA) un Eiropas Industriālo darba devēju savienību (UNICE).

Boloņas procesam pakāpeniski tuvojoties savam mērķim – Eiropas Augstākās izglītības telpas izveidei, mums ir jāizspriež, kādi pasākumi veicami, lai atbalstītu turpmāko attīstību pēc 2010.gada, tādēļ mēs aicinām Boloņas procesa starptautiskā darba grupau veikt šo aspektu izpēti.

Mēs nosakām, ka nākošā ministru konference notiks Londonā 2007. gadā.

Boloņas procesā piedalās un Boloņas procesa starptautiskā darba grupas dalībnieces ir 45 valstis: Albānija, Andora, Armēnija, Austrija, Azerbaidžāna, Beļģija (flāmu kopiena un franču kopiena) Bosnija un Hercegovina, Bulgārija, Horvātija, Kipra, Čehijas Republika, Dānija, Igaunija, Somija, Francija, Gruzija, Vācija, Grieķija, Svētais Krēsls, Ungārija, Islande., Īrija, Itālija, Latvija, Lihtenšteina, Lietuva, Luksemburga, Malta, Moldova, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Portugāle, Rumānija, Krievijas Federācija, Serbija un Melnkalne, Slovākijas Republika, Slovēnija, Spānija, Šveice, Zviedrija, bijusī Dienvidslāvijas republika Maķedonija, Turcija, Ukraina un Apvienotā Karaliste. Papildus tām Boloņas procesa starptautiskā darba grupā kā balsstiesīga dalībniece piedalās Eiropas Komisija.

Boloņas procesa starptautiskās darba grupas konsultatīvie dalībnieki. Eiropas Padome, Eiropas Nacionālās Studentu Asociācijas (ESIB), Education International (EI), Eiropas Kvalitātes nodrošināšanas asociācija (ENQA), Eiropas Universitāšu asociācija (EUA), Eiropas Profesionālo augstskolu asociācija (EURASHE) UNESCO EIROPAS Augstākās Izglītības centrs (UNESCO-CEPES) un Eiropas Industriālo darba devēju konfederācija (UNICE).